สถานภาพการบริหารและการดำเนินงานวิจัย ทุนอุดหนุนวิจัยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปีงบประมาณ 2544

A Status Report on the Institutional Management and Research Implementation of Kasetsart University Research Fund: 2001 Fiscal Year

ภัทรา ชูวาธิวัฒน์

Pattra Choovativat

ABSTRACT

The objectives of this research were to record and analyze the accomplishments and restrictions in the management of Kasetsart University Research and Development Institute (KURDI) as well as in research implementation of researchers who received funding during the 2001 Fiscal year.

Despite the fact that Kasetsart University received the largest research budget from the central government, the study revealed that the amount of financial support requested by researchers was granted at an unproportionally low amount. In addition, when compared to the overall number of academic staffs, only a small group of faculty members and researchers conducted research. Those who pursued research were driven by personal interest, and their desire to develop their skill and knowledge, the needs to support their teaching, and to address national development plan. Most researchers highly valued the financial and institutional support provided by KURDI. They suggested the need for basic research and research applicable to national development goals; the encouragement for new researchers and financial compensation for researchers.

KURDI was expected to accommodate for the delay of report submission and research budget reporting. These delays were hard to overcome since the researchers had heavy teaching loads, several administrative and public demands, change of research plan, as well as conducting multiple research endeavors. These obstacles to research completion reflected the inadequate institution management and monitoring by KURDI. Strengthening systems or research quality control and assessment, research implementation and utilization, research database maintenance, and research culture and ethics development require proactive and explicit strategies and policies of Kasetsart University administration as a whole.

ฝ่ายวิจัยและประเมินผล สถาบันวิจัยและพัฒนาแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ 10900

Research and Evaluation Division, Kasetsart University Research and Development Institute, Kasetsart University, Bangkok 10900, Thailand.

The complete research works, by and large, are basic information or technology related; most of which have been presented in national and international conferences and prepared for journal publications in Thailand as well as planned for disseminating to local and national organizations. A large number of research works have also been used for further study or course materials.

Key words: institution management, research management, research inplementation

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาและวิเคราะห์สถานภาพการบริหารและการดำเนินงานวิจัยทุนอุดหนุนวิจัยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปีงบประมาณ 2544 จากข้อมูลการบริหารงานวิจัยของสถาบันวิจัยและพัฒนาแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และจากนักวิจัยผู้รับทุน โดยเป็นงานวิจัยแบบผสานวิธีระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ

การวิจัย พบว่า ในด้านทรัพยากรการวิจัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้รับการจัดสรรงบประมาณวิจัยในสัดส่วนที่ต่ำกว่าวงเงินที่เสนอขอมาก แต่ยังคงเป็นสถาบันอุดมศึกษาซึ่งได้รับงบประมาณมากที่สุด และมีอาจารย์ นักวิจัย ทำวิจัยในสัดส่วนที่น้อยกว่าจำนวนบุคลากรวิจัยมาก โดยส่วนใหญ่ทำการวิจัยด้วยเหตุผลคือ ความสนใจใคร่รู้ เพิ่มพูนความรู้ความสามารถ พัฒนาการเรียนการสอน และนำไปใช้พัฒนาประเทศตามลำดับ ด้านกระบวนการบริหารงานวิจัย สถาบันวิจัยและพัฒนามีแนวทางการสนับสนุนทุนวิจัยและรูปแบบการบริหาร ซึ่งนักวิจัยเห็นว่ามีความเหมาะสมในระดับมาก ทั้งนี้เสนอให้สนับสนุนงานวิจัยพื้นฐานและงานวิจัยที่นำไปใช้ประโยชน์ได้จริง ส่งเสริมนักวิจัยรุ่นใหม่ให้มากขึ้น และให้ค่าตอบแทนนักวิจัย การบริหารงานวิจัยประสบปัญหานักวิจัยเบิกจ่ายเงินวิจัยและส่งรายงานวิจัยล่าช้า โดยมีสาเหตุมาจากภาระงานสอน งานบริหาร และงานบริการวิชาการ งานวิจัยไม่เป็นไปตามแผน และทำวิจัยหลายโครงการในเวลาเดียวกัน ซึ่งในอีกด้านหนึ่ง สะท้อนถึงการบริหารงานวิจัยของสถาบันวิจัยและพัฒนาที่ยังไม่เข้มแข็ง การติดตามประเมินผลโครงการวิจัยควรต้องดำเนินการอย่างเข้มข้นและต่อเนื่อง ให้สามารถควบคุมคุณภาพและวัดผลได้ในเชิงผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบ มีระบบและกระบวนการในการพัฒนาผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ พัฒนาฐานข้อมูลงานวิจัยให้สมบูรณ์ทันปัจจุบัน ตลอดจนมีการเสริมสร้างวัฒนธรรมวิจัย จรรยาบรรณนักวิจัยและพัฒนาบุคลากรวิจัยอย่างจริงจัง ทั้งนี้มหาวิทยาลัยฯ ควรมีการกำหนดยุทธศาสตร์และนโยบายงานวิจัยเชิงรุก รวมทั้งมาตรการสู่การปฏิบัติที่ชัดเจนสำหรับผลผลิตและผลลัพธ์จากงานวิจัยส่วนใหญ่เป็น ข้อมูลพื้นฐานและเทคโนโลยี ซึ่งได้เสนอผลงานวิจัยในการประชุมวิชาการภายในประเทศ และมีแผนจะตีพิมพ์ในวารสารวิชาการไทย ด้านการนำไปใช้ประโยชน์ ส่วนใหญ่ใช้เสริมการเรียนการสอน และเป็นพื้นฐานสำหรับการวิจัยขั้นต่อไป ตลอดจนมีแผนจะถ่ายทอดสู่เกษตรกร ผู้ประกอบการและภาครัฐ

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

การวิจัย เป็นภารกิจหนึ่งใน 4 ภารกิจหลักของการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา ซึ่งประกอบด้วย 1) การสอน 2) การวิจัย 3) การบริการทางวิชาการแก่สังคม และ 4) การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม การวิจัยนอกจากจะมีผลต่อการพัฒนาความรู้ความสามารถของคณาจารย์ เพื่อการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพแล้ว ยังมีผลต่อการเจริญเติบโตและพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ตลอดจนชี้นำสังคมไปสู่

ทิศทางที่เจริญพัฒนา การดำเนินงานวิจัยของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มีเป้าหมายเพื่อสร้างองค์ความรู้เสริมความเข้มแข็งและความเป็นเลิศทางวิชาการ แก้ปัญหาและพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนสร้างสิทธิประโยชน์สู่มหาวิทยาลัยฯ โดยมีสถาบันวิจัยและพัฒนาแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เป็นหน่วยงานกลางในการประสานและบริหารการดำเนินงานวิจัยของอาจารย์ นักวิจัยในมหาวิทยาลัยฯ โดยเฉพาะในส่วนของทุนอุดหนุนวิจัยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ หรือที่เรียกกันว่าทุนอุดหนุนวิจัย มก. ซึ่งเป็นทุนที่สำนักงบประมาณจัดสรรให้กับมหาวิทยาลัยฯ โดยตรงนั้น สถาบันวิจัยและพัฒนาได้บริหารจัดการครบวงจร ตั้งแต่การจัดทำหลักเกณฑ์ข้อกำหนดในการสนับสนุนทุน การรวบรวมข้อเสนอโครงการวิจัยส่งสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติวิเคราะห์ตรวจสอบหรือประเมิน การตั้งเสนอของบประมาณจากสำนักงบประมาณ การพิจารณาจัดสรรทุน การประสานงานในการจัดทำสัญญารับทุน การเบิกจ่ายเงินวิจัย การติดตามประเมินผล ตลอดจนการเผยแพร่และถ่ายทอดผลงานวิจัย (ภัทรา, 2541) ซึ่งในแต่ละปีมีจำนวนโครงการวิจัยมากและงบประมาณกว่าร้อยล้านบาท จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีระบบการบริหารงานวิจัยที่มีประสิทธิภาพ อำนวยความสะดวก ความคล่องตัว และเอื้อประโยชน์ต่อการทำวิจัยของอาจารย์ นักวิจัย ตลอดจนติดตามประเมินผลการดำเนินงานวิจัยเพื่อให้ใช้งบประมาณวิจัยที่มีอยู่อย่างจำกัดให้คุ้มค่าและได้ผลงานวิจัยที่มีคุณภาพสามารถนำไปใช้ประโยชน์อย่างแท้จริง ไม่ว่าจะเป็นเชิงวิชาการ เชิงนโยบาย เชิงสาธารณะ และเชิงพาณิชย์

ในการบริหารงานวิจัยทุนอุดหนุนวิจัยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ นั้น ถึงแม้ว่าสถาบันวิจัยและพัฒนาได้มีการปรับปรุงพัฒนาระบบและกระบวนการประสานงานต่างๆ รวมทั้งมีมาตรการในการติดตามรายงานผลการวิจัยมาอย่างต่อเนื่อง แต่สิ่งหนึ่งซึ่งเป็นปัญหาหลักที่แก้ไขได้ยากยิ่ง คือ การที่นักวิจัยไม่ได้ส่งรายงานผลการวิจัยตามกำหนดเวลา นอกจากนี้ ผลงานวิจัยที่อาจารย์ นักวิจัยสร้างสรรค์ขึ้นนั้น มีการตีพิมพ์ในวารสารระดับนานาชาติจำนวนน้อยและมีการนำไปใช้ประโยชน์ไม่กว้างขวาง ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิเคราะห์ถึงสถานภาพการบริหารงานวิจัยและการดำเนินงานวิจัยทุนอุดหนุนวิจัยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จากข้อมูลการบริหารงานวิจัยของสถาบันวิจัยและพัฒนาทั้งในด้านบุคลากรวิจัย งบประมาณการวิจัย กระบวนการบริหารงานวิจัย ผลผลิตและผลลัพธ์จากงานวิจัย ตลอดจนศึกษาข้อเท็จจริงของสถานภาพ ปัญหา และผลการดำเนินงานวิจัยของนักวิจัย และความคิดเห็นของนักวิจัยที่มีต่อการบริหารงานวิจัยทุนอุดหนุนวิจัยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ซึ่งจะเป็นข้อมูลย้อนกลับ (feedback) ในการวิเคราะห์ปัญหา และนำไปสู่การกำหนดแนวทางในการปรับปรุงการบริหารงานวิจัยของสถาบันวิจัยและพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น อันเป็นการพัฒนางานวิจัยของมหาวิทยาลัยฯ ให้ก้าวหน้า ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างความแข็งแกร่งให้งานวิจัยและพัฒนาของชาติต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาและวิเคราะห์สถานภาพการบริหารและการดำเนินงานวิจัยทุนอุดหนุนวิจัยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ปีงบประมาณ 2544 จากข้อมูลการบริหารงานวิจัยของสถาบันวิจัยและพัฒนาแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2. ศึกษาและวิเคราะห์สถานภาพการบริหารและการดำเนินงานวิจัยทุนอุดหนุนวิจัยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปีงบประมาณ 2544 จากนักวิจัยผู้รับทุน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ได้ใช้เป็นข้อมูลประกอบการกำหนดนโยบายงานวิจัยของมหาวิทยาลัยฯ

2. สถาบันวิจัยและพัฒนาแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ได้ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบและกระบวนการบริหารจัดการงานวิจัย ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เอื้อประโยชน์ต่อการดำเนินงานวิจัยของนักวิจัย

3. นักวิจัยได้ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานวิจัยเพื่อสร้างสรรค์ผลงานวิจัยที่มีคุณภาพ

ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาสถานภาพการบริหารและการดำเนินงานวิจัยทุนอุดหนุนวิจัยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จากเอกสารข้อมูลการบริหารจัดการของสถาบันวิจัยและพัฒนา และจากการสำรวจนักวิจัย ซึ่งเป็นหัวหน้าโครงการวิจัย โดยศึกษาเฉพาะทุนอุดหนุนวิจัยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ซึ่งเป็นทุนที่มหาวิทยาลัยฯ ได้รับการจัดสรรงบประมาณจากสำนักงบประมาณโดยตรง ทั้งนี้ศึกษาเฉพาะโครงการวิจัยงบอุดหนุนวิจัยหมวดเงินอุดหนุนทั่วไป กลุ่มโครงการวิจัย 3 สาขาการวิจัยหลัก ซึ่งสถาบันวิจัยและพัฒนาประสานและบริหาร คือ สาขาเกษตรศาสตร์ สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และสาขาสังคมและพฤติกรรมศาสตร์ โดยเป็นทุนอุดหนุนวิจัยประจำปีงบประมาณ 2544 ซึ่งมีระยะเวลาดำเนินการตามปีงบประมาณ ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2543-กันยายน 2544 หรือนับตั้งแต่วันลงนามในสัญญารับทุนวิจัย จนสิ้นสุดสัญญา 1 ปี

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ

1. การวิจัยที่ใช้ secondary data ใช้วิธีวิเคราะห์จากเอกสาร (documentary analysis) ด้วยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลการดำเนินงานของสถาบันวิจัยและพัฒนา ศึกษาวิเคราะห์สถานภาพการบริหารและการดำเนินงานวิจัยทุนอุดหนุนวิจัยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โดยการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (descriptive analysis) ใช้สถิติเชิงพรรณนาพร้อมตารางและภาพ และ SWOT Analysis

2. การวิจัยที่ใช้ primary data ใช้วิธีการสำรวจ (survey research) เกี่ยวกับสถานภาพ ปัญหาและผลการดำเนินงานวิจัยของนักวิจัย ตลอดจนความคิดเห็นของนักวิจัยต่อการบริหารงานวิจัยของสถาบันวิจัยและพัฒนา โดยประชากร ประกอบด้วย อาจารย์ นักวิจัย นักวิชาการ จากคณะ สถาบัน สำนักต่างๆในมหาวิทยาลัยฯที่เป็นหัวหน้าโครงการวิจัยทุนอุดหนุนวิจัยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ประจำปี 2544 หมวดเงินอุดหนุนวิจัยทั่วไป กลุ่มโครงการวิจัย 3 สาขา คือ สาขาเกษตรศาสตร์ สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และสาขาสังคมและพฤติกรรมศาสตร์ รวมจำนวนทั้งสิ้น 151 คน (โครงการวิจัย 3 สาขา มีจำนวน 173 โครงการ ตัดซ้ำนักวิจัยที่เป็นหัวหน้าโครงการมากกว่า 1 โครงการ) เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการส่งแบบสอบถามไปยังนักวิจัย ณ คณะ สำนัก สถาบัน ที่ประจำอยู่ จำนวน 151 ฉบับ ในวันที่ 9 ธันวาคม 2545 รวบรวมแบบสอบถามคืนได้ภายในเดือนมกราคม 2546 โดยเป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ทั้งสิ้น 129 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 85.4 วิเคราะห์ด้วยค่าร้อยละ คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าไคว์สแควร์

ผล

ผลการศึกษาวิเคราะห์สถานภาพการบริหารและการดำเนินงานวิจัยทุนอุดหนุนวิจัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปี 2544 จากข้อมูลการบริหารงานวิจัยของสถาบันวิจัยและพัฒนาแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผู้วิจัยศึกษาและวิเคราะห์สถานภาพการบริหารและดำเนินงานวิจัย ทุนอุดหนุนวิจัยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปี 2544 จากข้อมูลการบริหารงานวิจัยของสถาบันวิจัยและพัฒนา และ

เอกสารแนวคิดและทฤษฎีตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยใช้กรอบแนวคิดและทฤษฎี input (ตัวป้อน) process (กระบวนการ) output (ผลผลิต) และ environment (สภาวะแวดล้อม) พบว่าระบบการบริหารงานวิจัย ทุนอุดหนุนวิจัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (Figure 1) ประกอบด้วยองค์ประกอบต่างๆ ที่เกี่ยวเนื่อง สัมพันธ์และส่งผลต่อกัน ได้แก่ ทรัพยากรการวิจัย เป็นปัจจัยป้อนเข้าหรือนำเข้า (input) กระบวนการบริหารงานวิจัย เป็นกระบวนการ (process) ผลผลิตและผลลัพธ์จากงานวิจัย เป็นผลผลิต (output) และมีความสัมพันธ์กับสภาวะแวดล้อม (environment) ซึ่งสะท้อนสถานภาพการบริหารและการดำเนินงานวิจัย ทุนอุดหนุนวิจัยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ดังนี้

1. ทรัพยากรการวิจัย

1.1 บุคลากรวิจัย

มหาวิทยาลัยฯ มีอาจารย์ นักวิจัย นักวิชาการที่ทำวิจัยทุนอุดหนุนวิจัยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปี 2544 โดยเป็นหัวหน้าโครงการวิจัยและผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย ในสัดส่วนที่ค่อนข้างน้อยเมื่อเทียบกับจำนวนบุคลากรวิจัยทั้งหมด (ร้อยละ 24.3) จึงควรมีการเพิ่มจำนวนนักวิจัย โดยการพัฒนาบุคลากรวิจัยตั้งแต่บุคลากรวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา นักวิจัยรุ่นใหม่ การพัฒนาขีดความสามารถและศักยภาพของนักวิจัย และการส่งเสริมให้มีนักวิจัยพี่เลี้ยง นอกจากนี้ควรมีการรณรงค์เสริมสร้างบรรยากาศทางการวิจัย การสร้างวัฒนธรรมวิจัย และจรรยาบรรณนักวิจัย ตลอดจนแรงจูงใจในการวิจัย

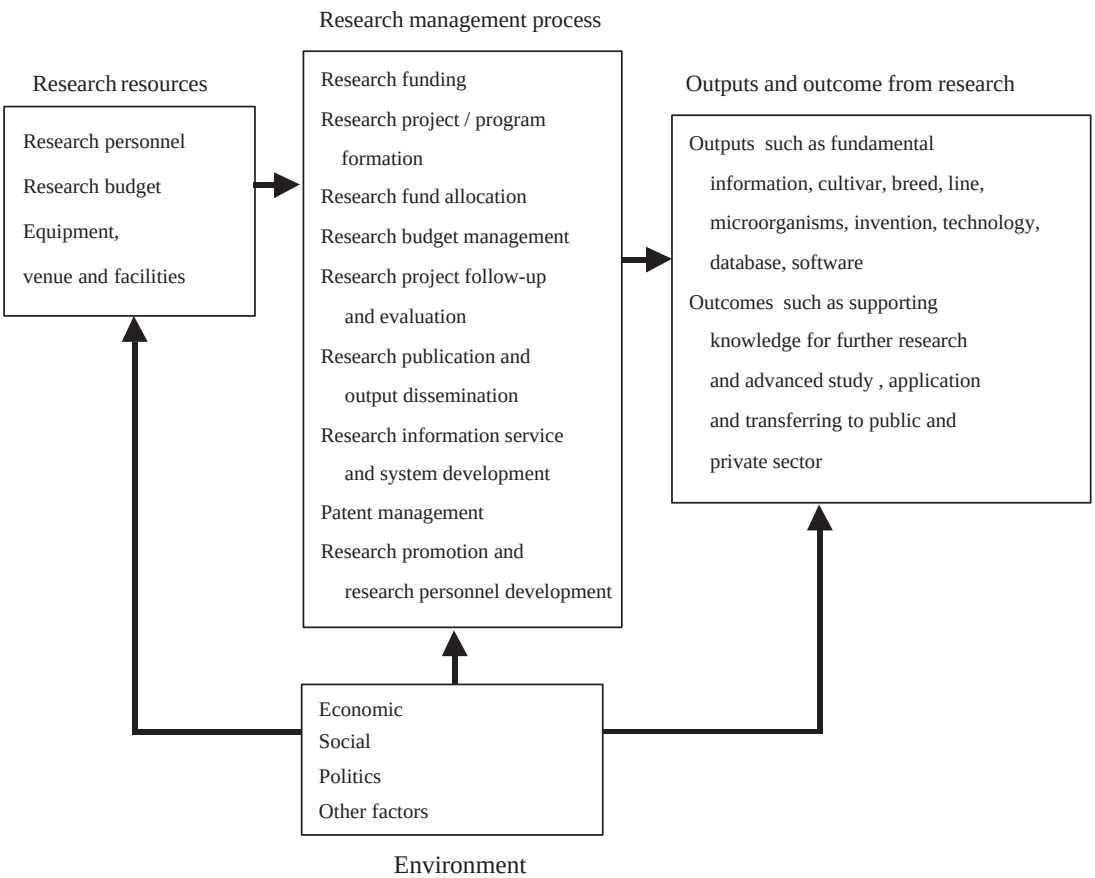

Figure 1 Kasetsart University funding management system.

1.2 งบประมาณวิจัย

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้รับจัดสรรงบประมาณวิจัยจากสำนักงบประมาณในปี 2544 ในสัดส่วนที่ต่ำกว่าวงเงินเสนอขอมาก (ร้อยละ 34.3) โดยกลุ่มโครงการวิจัย 3 สาขาได้รับงบประมาณมากที่สุด (ร้อยละ 39.4) อย่างไรก็ตาม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ถือว่าเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณวิจัยมากที่สุด ซึ่งอาจเนื่องมาจากมีสถาบันวิจัยและพัฒนาเป็นหน่วยงานกลางในการประสานรวบรวมโครงการวิจัย และจัดทำคำของบประมาณเป็นแผนวิจัย/กลุ่มงานวิจัยที่ชัดเจน แต่ทั้งนี้รัฐและสำนักงบประมาณควรจะต้องสนับสนุนการวิจัยและงบประมาณวิจัยให้เพียงพอและเหมาะสม ตามบทบาทในจตุภาคีการวิจัย (Table 1)

นอกจากนี้จากผลการวิเคราะห์ตรวจสอบและประเมินข้อเสนอโครงการวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ในกลุ่มโครงการวิจัย 3 สาขา พบว่ามีข้อเสนอโครงการที่ได้รับเกรด B มากที่สุด คือ ร้อยละ 51.9 อย่างไรก็ตาม มีข้อเสนอโครงการที่ได้รับเกรดต่ำกว่า B คือ C D และ F คือร้อยละ 40.2 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคุณภาพของข้อเสนอโครงการวิจัยยังอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่น่าพอใจ จึงควรจะต้องมีการพัฒนาการจัดทำข้อเสนอโครงการวิจัยให้มีคุณภาพขึ้น

1.3 วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกในการวิจัย

สถาบันวิจัยและพัฒนา มีการจัดสรรงบประมาณวิจัยเป็นค่าวัสดุและครุภัณฑ์ สิ่งก่อสร้าง ที่เป็นอุปกรณ์ เครื่องมือ และสิ่งอำนวยความสะดวกในการวิจัย แต่ไม่เพียงพอ นอกจากนี้มีศูนย์เครื่องมือวิทยาศาสตร์และศูนย์ปฏิบัติการวิจัยกลาง ที่ให้บริการเครื่องมือ อุปกรณ์ การวิเคราะห์ต่างๆ รวมทั้งมีศูนย์ สถานีวิจัย ในภูมิภาคต่างๆ ให้บริการด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก ซึ่งเป็นการเอื้อต่อการทำวิจัยของนักวิจัย

2. กระบวนการบริหารงานวิจัย

2.1 การสนับสนุนทุนอุดหนุนวิจัย

สถาบันวิจัยและพัฒนา มีการกำหนดเป้าหมายการวิจัย ตลอดจนรูปแบบการบริหารและสนับสนุนทุนอุดหนุนวิจัยเป็นประเภทต่างๆซึ่งเป็นกลยุทธ์สำคัญในการให้ได้มาซึ่งงบประมาณวิจัย แต่ในระดับนโยบายยังขาดการกำหนดยุทธศาสตร์และนโยบายงานวิจัยเชิงรุก รวมทั้งทิศทางงานวิจัยที่จะมุ่งเน้นที่ชัดเจน นอกจากนี้ไม่มีมาตรการสู่การปฏิบัติ จึงไม่ท้าทายนัก

2.2 การจัดทำโครงการวิจัย / ชุดโครงการวิจัย

มหาวิทยาลัยฯ ให้อิสระทางวิชาการ (academic freedom) แก่นักวิจัยในการจัดทำและเสนอโครงการวิจัย โดยมีการกำหนดโครงสร้างรูปแบบหรือแกนหลักในการจัดทำชุดโครงการวิจัย ซึ่งในส่วนของ

Table 1 Requested project and budget of Kasetsart University Research Fund in the 2001Fiscal Year.

Category of budget / project	Number of project		Budget (Baht)	
	Proposed	Granted	Proposed	Granted
1. General funding	329	209	359,000,000	123,640,000
1) 3 disciplinary areas	233	130	129,350,000	55,000,000
- Agriculture	111	68	62,210,000	27,330,000
- Science and technology	99	53	57,240,000	17,930,000
- Social and behavioral sciences	23	9	9,900,000	9,740,000
2) Coorperative research project with private and public organizations	24	24	60,000,000	41,640,000
3) Research project and transferring	73	9	169,650,000	27,000,000
2. Specific funding	11	8	48,500,000	16,000,000
Total	341	214	407,500,000	139,640,000

การประสานการจัดทำโครงการวิจัยในลักษณะสหวิทยาการหรือเชิงบูรณาการที่สถาบันวิจัยและพัฒนารับผิดชอบนั้น ดำเนินการได้น้อย ถึงแม้ว่าจะมีนักวิจัยที่เชี่ยวชาญหลากหลายสาขา ซึ่งเหมาะอย่างยิ่งในการพัฒนาทีมวิจัย นอกจากนี้การจัดทำโครงการวิจัยที่มุ่งสู่การใช้ประโยชน์ ยังขาดการมีส่วนร่วมของผู้ใช้ผลงานวิจัย

2.3 การพิจารณาจัดสรรทุนอุดหนุนวิจัย

สถาบันวิจัยและพัฒนา มีระบบและกระบวนการในการพิจารณาจัดสรรทุนวิจัย แต่การปรับเปลี่ยนระบบการวิเคราะห์ตรวจสอบโครงการวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ และการจัดสรรงบประมาณของสำนักงบประมาณ ซึ่งเป็นปีแรก ทำให้สถาบันวิจัยและพัฒนาต้องปรับการบริหารไปตามแนวทางการให้งบประมาณวิจัยของรัฐ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการวางแผนการสนับสนุนและการจัดสรรงบวิจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งส่งผลกระทบต่อการส่งเสริมสนับสนุนนักวิจัยรุ่นใหม่ และการทำวิจัยเพื่อสนับสนุนการทำวิทยานิพนธ์ของนิสิตมหาวิทยาลัยฯ จึงควรจัดสรรงบประมาณโครงการวิจัยเอง โดยมีการกำหนดสัดส่วนการสนับสนุนโครงการวิจัยแต่ละประเภท

2.4 การบริหารงบประมาณวิจัย

สถาบันวิจัยและพัฒนาบริหารงบประมาณวิจัยโดยมีเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติ ตลอดจนข้อแนะนำการรับทุนและเบิกจ่ายเงินวิจัย ซึ่งอำนวยความสะดวกแก่นักวิจัย แต่นักวิจัยจำนวนมากเบิกเงินและได้รับอนุมัติเงินล่าช้า เนื่องจากติดค้างการส่งรายงานผลการวิจัยตามข้อกำหนด การเบิกจ่ายเงินวิจัยล่าช้านี้ส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานวิจัยและการส่งรายงานผลการวิจัย เป็นปัญหาต่อเนื่องกันมา ซึ่งนอกจากปัญหาของตัวนักวิจัยแล้ว เป็นการสะท้อนถึงการผ่อนปรนและมาตรการที่ไม่เข้มงวดในการประสานและติดตามของสถาบันวิจัยและพัฒนา

2.5 การติดตามประเมินผลโครงการวิจัย

สถาบันวิจัยและพัฒนา มีระบบและกระบวนการติดตามประเมินผลโครงการวิจัยโดยผู้ทรงคุณวุฒิ / คณะทำงาน ทั้งในช่วงระหว่างการดำเนินงานวิจัย และเมื่อสิ้นสุดการดำเนินงานวิจัยด้วยรูปแบบต่างๆ แต่การดำเนินงานยังไม่บรรลุผล เนื่องจากปัญหาการส่งรายงานผลการวิจัยล่าช้าของนักวิจัย และปัญหาการดำเนินงานของสถาบันวิจัยและพัฒนา ทั้งนี้ยังไม่สามารถสรุปเป็นเชิงคุณภาพที่สามารถวัดผลผลิตและผลลัพธ์/ผลกระทบได้

2.6 การเผยแพร่และการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

สถาบันวิจัยและพัฒนา มีการดำเนินการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ผลงานวิจัยในรูปแบบต่างๆ ทั้งด้านเอกสารสิ่งพิมพ์ สื่อวิทยุ โทรทัศน์ และนิทรรศการ โดยมีวารสารทางวิชาการที่จัดพิมพ์เอง และรายการวิทยุ โทรทัศน์ ที่ผลิตเอง ซึ่งทำให้ผลงานวิจัยเผยแพร่ได้กว้างขวาง แต่จำนวนผลงานวิจัยที่ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการนานาชาติมีค่อนข้างน้อย และสถาบันวิจัยและพัฒนายังขาดการรวบรวมข้อมูลการตีพิมพ์ผลงานวิจัยและการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ที่เป็นระบบ นอกจากนี้ยังไม่มีระบบและกลไกในการขยายผลงานวิจัยไปสู่การใช้ประโยชน์

2.7 การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการวิจัย

สถาบันวิจัยและพัฒนา มีการจัดทำฐานข้อมูลทางการวิจัยของมหาวิทยาลัยฯ และเชื่อมโยงกับแหล่งข้อมูลงานวิจัยอื่นๆ ด้วยระบบเครือข่าย “นนทรีเน็ต” ของมหาวิทยาลัยฯ เป็นศูนย์กลางข้อสนเทศทางการวิจัยของมหาวิทยาลัยฯ ที่ให้บริการและแลกเปลี่ยนกับหน่วยงานต่างๆ แต่ฐานข้อมูลยังไม่สมบูรณ์ และใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากนักวิจัยไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการกรอกข้อมูล และสถาบันวิจัยและพัฒนาขาดมาตรการ และการติดตามอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งขาดบุคลากรด้านการพัฒนาระบบ นอกจากนี้ฐานข้อมูลงานวิจัยเฉพาะเรื่อง / สาขา ไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักวิจัย

2.8 การบริหารทรัพย์สินทางปัญญาและสิทธิประโยชน์

สถาบันวิจัยและพัฒนามีการดำเนินการในเรื่องของการขึ้นทะเบียนและรับรองพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ และขึ้นทะเบียนสิ่งประดิษฐ์ของมหาวิทยาลัยฯ แต่ไม่ค่อยมีผลงานในส่วนนี้ ซึ่งอาจเนื่องจากขาดการประชาสัมพันธ์และหรือนักวิจัยไม่เห็นความสำคัญ จึงอาจต้องทบทวนการดำเนินงานส่วนนี้ นอกจากนี้มีการดำเนินการในเรื่องการยื่นขอจดสิทธิบัตร ซึ่งจัดได้ว่าเป็นสถาบันแนวหน้าที่ดำเนินการในด้านนี้ โดยมีผลงานเห็นได้ชัดเจน ส่วนการจัดสรรสิทธิประโยชน์จากงานวิจัยกรณีมีการถ่ายทอดสู่ภาคเอกชนในเชิงพาณิชย์เป็นไปตามระเบียบมหาวิทยาลัยฯ ทั้งนี้ตั้งแต่ ปี 2545 งานบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาและสิทธิประโยชน์จากงานวิจัยอยู่ในความรับผิดชอบของศูนย์พัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีรัฐร่วมเอกชน

2.9 การเสริมสร้างงานวิจัยและพัฒนาบุคลากรทางการวิจัย

สถาบันวิจัยและพัฒนามีการส่งเสริมสนับสนุนและเสริมสร้างงานวิจัย ตลอดจนการพัฒนาบุคลากรทางการวิจัยในรูปแบบต่างๆ ได้แก่ การจัดประชุม สัมมนา บรรยายพิเศษ และเสวนาเกี่ยวกับงานวิจัย การจัดอบรมการวิจัย การสนับสนุนและให้รางวัลการตีพิมพ์ผลงานวิจัยในวารสารวิชาการนานาชาติ ตลอดจนการประกาศเกียรติคุณและเชิดชูเกียรตินักวิจัยที่ได้รับรางวัลนักวิจัย / ผลงานวิจัยดีเด่น จากหน่วยงานต่างๆ แต่การจัดกิจกรรมเสริมสร้างงานวิจัยและการพัฒนาบุคลากรทางการวิจัยยังมีค่อนข้างน้อยและไม่สม่ำเสมอ นอกจากนี้ไม่มีแผนการพัฒนาบุคลากรวิจัยที่ชัดเจน

3. ผลผลิตและผลลัพธ์จากงานวิจัย

ผลผลิตจากงานวิจัยทุนอุดหนุนวิจัยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปี 2544 และผลลัพธ์หรือการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์นั้น สถาบันวิจัยและพัฒนายังไม่สามารถสรุปเด่นชัด ทั้งนี้เนื่องจากนักวิจัยส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 70 ยังไม่ส่งรายงานผลการวิจัย ซึ่งในอีกด้านหนึ่งสะท้อนถึงความไม่เข้มแข็งในการบริหารงานวิจัย

4. สภาวะแวดล้อม

ระบบบริหารงานวิจัยทุนอุดหนุนวิจัยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ซึ่งประกอบด้วยทรัพยากรการวิจัย กระบวนการบริหารงานวิจัย ผลผลิตและผลลัพธ์จากงานวิจัย มีความสัมพันธ์กับสภาวะแวดล้อมอันได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม การเมือง และปัจจัยอื่นๆ โดยสภาวะแวดล้อมจะส่งผลกระทบต่อองค์ประกอบทั้งสาม กล่าวคือ ปี 2544 ซึ่งประเทศอยู่ในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจ ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนทิศทางการวิเคราะห์ตรวจสอบโครงการวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ และการจัดสรรงบประมาณของสำนักงบประมาณ โดยงบวิจัยเน้นสนับสนุนงานวิจัยที่มีผลต่อการแก้ปัญหาฟื้นฟูหรือกระตุ้นเศรษฐกิจ ซึ่งจากการที่มหาวิทยาลัยฯ มีศักยภาพในงานวิจัยด้านเกษตร อุตสาหกรรมเกษตร และวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายเกษตรกู้ชาติ เป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้มหาวิทยาลัยฯ ได้รับการสนับสนุนงบวิจัยมากกว่ามหาวิทยาลัยอื่น โดยเฉพาะในส่วนของงบโครงการวิจัยและถ่ายทอดเทคโนโลยี

ทั้งนี้ได้สรุปสถานภาพการบริหารและการดำเนินงานวิจัยทุนอุดหนุนวิจัยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปี 2544 เป็นเชิงวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค (SWOT Analysis) ดังนี้

จุดแข็ง (Strengths)

1. มหาวิทยาลัยฯมีสถาบันวิจัยและพัฒนาเป็นหน่วยงานกลางในการประสานและบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัยฯ ทำให้สามารถรวบรวมโครงการวิจัย จัดทำคำของบประมาณวิจัยได้เป็นแผนวิจัย/กลุ่มงานวิจัยชัดเจน และจัดทำโครงการวิจัยในลักษณะสหวิทยาการ เป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ได้รับการสนับสนุนงบประมาณงานวิจัยมากกว่าสถาบันอุดมศึกษาอื่น

2. มหาวิทยาลัยฯ มีศูนย์พัฒนาและถ่ายทอด

งานวิจัยรัฐร่วมเอกชน (เริ่มดำเนินการเป็นโครงการจัดตั้งในสถาบันวิจัยและพัฒนา ตั้งแต่ปี 2544) เป็นหน่วยงานกลางในการประสานและบริหารจัดการเชิงธุรกิจ เพื่อพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีจากผลงานวิจัยสู่ภาคเอกชนในเชิงพาณิชย์ รวมทั้งการจัดการทรัพย์สินทางปัญหาและสิทธิประโยชน์จากงานวิจัย ซึ่งเป็นการพัฒนาประเทศชาติ สร้างผลตอบแทนทางเศรษฐกิจและรายได้สู่นักวิจัยและมหาวิทยาลัยฯ

3. มหาวิทยาลัยฯ มีศูนย์และสถานีวิจัย ซึ่งอยู่ที่วิทยาเขตและกระจายอยู่ตามภูมิภาค ต่างๆ เป็นหน่วยงานให้บริการอาจารย์ นักวิจัย ด้านเครื่องมืออุปกรณ์ และสถานที่ในการทำวิจัย ซึ่งเป็นการสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกในการวิจัย การทำวิจัยเฉพาะทาง และการบริการวิชาการแก่สังคม

4. มหาวิทยาลัยฯมีสถาบันวิจัยและพัฒนาเป็นศูนย์กลางในการให้บริการข้อสนเทศทางการวิจัย มีฐานข้อมูลเฉพาะเรื่อง เป็นองค์ความรู้ในการสนับสนุนการทำการวิจัย และมีระบบสำนักงานอัตโนมัติ เพื่อสนับสนุนการบริหารงานวิจัย

5. มหาวิทยาลัยฯ โดยสถาบันวิจัยและพัฒนามีการจัดพิมพ์วารสารทางวิชาการ และเอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ ตลอดจนมีการผลิตรายการทางวิทยุโทรทัศน์ของตัวเองเพื่อเผยแพร่งานวิจัย ซึ่งทำให้งานวิจัยของมหาวิทยาลัยฯ เผยแพร่สู่สาธารณชนได้กว้างขวาง

6. มหาวิทยาลัยฯ โดยสถาบันวิจัยและพัฒนามีการกำหนดหลักเกณฑ์แนวทางปฏิบัติ และข้อแนะนำในการเสนอและรับทุนวิจัย และมีการปรับปรุงพัฒนา เพื่อให้เกิดความสะดวกคล่องตัวแก่นักวิจัย

จุดอ่อน (Weakness)

1. มหาวิทยาลัยฯ ขาดการกำหนดยุทธศาสตร์งานวิจัยเชิงรุก และแผนงานวิจัยที่จะมุ่งเน้น เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานวิจัยของอาจารย์ นักวิจัย

2. กระบวนการกำหนดโจทย์งานวิจัยที่มุ่งสู่การใช้ประโยชน์ ยังขาดส่วนของผู้ใช้ผลงานวิจัยเข้าร่วม นักวิจัย บางส่วนเสนอโครงการวิจัยตามความสนใจ โจทย์งานวิจัยและประโยชน์จากงานวิจัยไม่ชัดเจน และข้อเสนอโครงการวิจัยไม่ได้คุณภาพ

3. นักวิจัยบางส่วนขาดการวิจัยเชิงลึกอย่างต่อเนื่องให้บรรลุ จนสามารถตีพิมพ์ผลงานวิจัย หรือนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

4. ขาดผู้บริหารชุดโครงการวิจัยที่มีประสบการณ์ในการบริหารจัดการให้ชุดโครงการวิจัยประสบผลสำเร็จ

5. การถ่ายทอดและเรียนรู้ประสบการณ์ระหว่างนักวิจัยอาวุโสกับนักวิจัยใหม่ยังมีช่องว่าง

6. ขาดผู้ช่วยวิจัยที่ทำงานวิจัยอย่างต่อเนื่อง

7. ฐานข้อมูลงานวิจัยยังไม่สมบูรณ์ เนื่องจากนักวิจัยไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูล ขาดมาตรการ และการติดตามอย่างต่อเนื่อง และขาดบุคลากรด้านการวางระบบฐานข้อมูล

8. ระบบและกระบวนการติดตามประเมินผลโครงการวิจัย ยังดำเนินการได้ไม่เต็มประสิทธิภาพ ไม่สามารถสรุปเป็นเชิงคุณภาพที่วัดผลผลิตและผลลัพธ์/ผลกระทบได้

9. การตีพิมพ์ผลงานวิจัยในวารสารวิชาการนานาชาติ ยังมีจำนวนน้อย และไม่มีการเก็บรวบรวมข้อมูลการตีพิมพ์ผลงานวิจัยอย่างเป็นระบบ

10. ไม่มีกระบวนการขยายผลโครงการวิจัยไปสู่การใช้ประโยชน์ที่ชัดเจน และไม่มีการเก็บรวมรวมข้อมูลผลงานวิจัยที่ได้นำไปใช้ประโยชน์เป็นระบบ

11. ขาดการเสริมสร้างบรรยากาศทางการวิจัย วัฒนธรรมวิจัย และการพัฒนาบุคลากรทางการวิจัยอย่างต่อเนื่อง

โอกาส (Opportunities)

1. ในสภาวะที่ประเทศไทยก้าวไปสู่สังคมและเศรษฐกิจบนฐานความรู้ (knowledge-based economy & society) การวิจัยมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง เป็นโอกาสที่จะได้รับการสนับสนุนงบประมาณวิจัยมากขึ้น

2. มหาวิทยาลัยฯมีอาจารย์นักวิจัยที่เชี่ยวชาญในสาขาการวิจัยที่หลากหลาย เป็นโอกาสในการทำโครงการวิจัย ในลักษณะเชิงบูรณาการร่วมกับหน่วยงานอื่น

อุปสรรค (Threats)

1. สัดส่วนของงบประมาณอุดหนุนวิจัยที่ได้รับการจัดสรรต่ำกว่าวงเงินที่เสนอขอมาก ทำให้ไม่สามารถดำเนินการวิจัยได้ครบถ้วนตามเป้าหมายและแผนงานที่เสนอ

2. ผลการวิเคราะห์ตรวจสอบโครงการวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ กระทบต่อการส่งเสริมการทำวิจัย โดยเฉพาะนักวิจัยใหม่และการทำวิจัยเพื่อสนับสนุนการทำวิทยานิพนธ์ของนิสิต

3. นักวิจัยส่งรายงานผลการวิจัยล่าช้า เป็นอุปสรรคต่อการติดตามประเมินผลโครงการวิจัยและส่งผลถึงการบริหารงบประมาณวิจัย

ผลการศึกษาวิเคราะห์สถานภาพการบริหารและดำเนินงานวิจัยทุนอุดหนุนวิจัยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ปี 2544 จากนักวิจัยผู้รับทุน

1. สถานภาพของนักวิจัย เป็นเพศหญิงและเพศชายในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน ส่วนใหญ่เป็นอาจารย์มากกว่านักวิจัย นักวิชาการ อายุอยู่ในช่วง 41-55 มีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 60.6 มีตำแหน่งบริหารร้อยละ 45.0 มีตำแหน่งทางวิชาการร้อยละ 72.9 เป็นโครงการวิจัยประเภทวิจัยประยุกต์มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 60.5 วิจัยพื้นฐานร้อยละ 20.2 วิจัยและพัฒนา ร้อยละ 19.3 สาขาการวิจัยหลัก คือ สาขาเกษตรศาสตร์มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 68.2 รองลงมาคือ สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ร้อยละ 28.7 เป็นสาขาสังคมและพฤติกรรมศาสตร์เพียงร้อยละ 3.1 โดยสัดส่วนเป็นโครงการวิจัยต่อเนื่อง คิดเป็นร้อยละ 63.6 และเป็นโครงการวิจัยที่ดำเนินการเสร็จ ในปีเดียว ร้อยละ 36.4 งบประมาณที่ได้รับอยู่ในช่วง 100,000 บาท และต่ำกว่า กับช่วง 100,001- 200,000 บาท มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 36.4 และ 34.1 เป็นโครงการวิจัยที่มีคณะผู้วิจัย (รวมหัวหน้าโครงการ) มากกว่า 3 คนขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 40.5 ประสบการณ์ในการวิจัยอยู่ในช่วง 16-20 ปี คิดเป็นร้อยละ 25.6 รองลงมาคือ 1-5 ปี ร้อยละ 21.7 มากที่สุดนักวิจัยเคยเป็นหัวหน้าโครงการวิจัยมาแล้ว 1 โครงการ คิดเป็นร้อยละ 25.5 โดยผู้วิจัยทำวิจัยหลายโครงการในเวลาเดียวกัน ในฐานะหัวหน้าโครงการมากที่สุดอยู่ในระดับ 2 โครงการ คิดเป็นร้อยละ 33.2 สำหรับการทำวิจัยในเวลาเดียวกัน ในฐานะผู้ร่วมวิจัยมากที่สุดมีจำนวน 1 โครงการเท่านั้น คิดเป็นร้อยละ 27.9 ทั้งนี้ นักวิจัยมากที่สุดใช้เวลาในการทำวิจัย 6-10 ชั่วโมง/สัปดาห์มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 34.2 และทำโครงการวิจัยอื่นๆ อีก 1-5 ชั่วโมง/สัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 32.5 ใช้เวลาในการสอน บริหาร บริการและงานอื่นๆ นอกเหนือจากงานวิจัยเฉลี่ย 11-20 ชั่วโมง/สัปดาห์ และ 21-30 ชั่วโมง/สัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 28.7 และ 27.1 (Table 2)

2. เหตุผลหลักในการทำวิจัยที่นักวิจัยให้ความสำคัญในระดับมากที่สุด คือ ความสนใจใคร่รู้ เหตุผลที่นักวิจัยให้ความสำคัญในระดับมาก คือ เป็นพื้นฐานในการแก้ปัญหาและพัฒนาประเทศ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ความสามารถ นำไปพัฒนาการเรียนการสอน เพราะหน้าที่ความรับผิดชอบ และนำไปพัฒนาหน่วยงาน ส่วนเหตุผลเพื่อสิทธิประโยชน์จากงานวิจัย นักวิจัยให้ความสำคัญในระดับน้อย

3. นักวิจัยประสบปัญหาการดำเนินงานวิจัยในภาพรวมระดับน้อยถึงปานกลาง ปัญหาด้านตัวนักวิจัยคือ ภาระงานสอน งานบริการวิชาการ และงานบริหารมาก ปัญหาด้านเครื่องมือ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวก คือ เครื่องมือ อุปกรณ์เก่า ชำรุด และขาดแคลนไม่เพียงพอกับความต้องการใช้ ปัญหาด้านการบริหารจัดการและดำเนินการวิจัย คือ ขาดผู้ช่วยวิจัยที่ทำงานอย่างต่อเนื่อง ส่วนปัญหาด้านงบประมาณวิจัย คือ ไม่เพียงพอกับความต้องการ

4. ผลการดำเนินงานวิจัย มากที่สุดนักวิจัย

Table 2 Background of researchers and projects granted by Kasetsart University: Fiscal Year 2001.

N=129

Background	N	Percentage
1. Status		
Instructor	102	79.1
Researcher	27	20.9
2. Age		
40 years old and younger	35	27.0
41-55 years old	78	60.6
56 years old and older	16	12.4
3. Executive position		
yes	58	45.0
no	71	55.0
4. Academic position		
yes	94	72.9
no	35	27.1
5. Category of research		
Applied research	78	60.5
Basic research	26	20.2
Research and development	25	19.3
6. Disciplinary areas		
Agriculture	88	68.2
Science and technology	37	28.7
Social and behavioral science	4	3.1
7. Project duration		
One year project	47	36.4
Continuing project	82	63.6
8. Budget received		
100,000 baht and less	47	36.4
100,001-200,000 baht	44	34.1
More than 200,000 baht	-	-
9. Amount of researcher team		
Lower	18	13.9
2 persons	30	23.2
3 persons	29	22.4
Higher	52	40.5
10. Experience in research		
1-5 years	28	21.7
6-10 years	19	14.7
11-15 years	17	13.2
16-20 years	33	25.6
21-25 years	17	13.2
26 years up	15	11.6
11. Experience as project leader		
1 project	29	25.5
2 projects	10	7.8
3 projects	17	13.2
4 projects	6	4.7

Table 2 (continued).

5 projects	14	10.9
6 projects	2	1.6
7 projects	5	3.9
8 projects	3	2.3
9 projects	3	2.3
10 projects	10	7.8
11-20 projects	9	7.0
12. Number of on-going projects (as a project leader)		
1 project	36	27.9
2 projects	43	33.2
3 projects	18	14.0
4 projects	5	3.8
5 projects	4	3.1
6-13 projects	5	4.0
Unspecified	18	14.0
13. Number of on-going projects (as a member of project team)		
1 project	36	27.9
2 projects	27	20.9
3 projects	15	11.6
4 projects	5	3.9
5 projects	7	5.4
6-11 projects	5	4.0
Unspecified	34	26.3
14. Time spent on research		
1-5 hours/week	30	23.2
6-10 hours/week	44	34.2
11-15 hours/week	24	18.6
16-20 hours/week	16	12.4
21-25 hours/week	8	6.2
26-30 hours/week	4	3.1
Unspecified	3	2.3
15. Time spent on other projects		
1-5 hours/week	42	32.5
6-10 hours/week	28	21.7
11-15 hours/week	14	10.9
16-20 hours/week	11	8.5
21-25 hours/week	4	3.1
26-30 hours/week	1	0.8
Unspecified	29	22.5
16. Time spent on teaching management and other		
1-10 hours/week	29	22.5
11-20 hours/week	37	28.7
21-30 hours/week	35	27.1
31-40 hours/week	18	13.9
41-50 hours/week	3	2.3
51-90 hours/week	2	1.6
Unspecified	5	3.9

สามารถดำเนินงานวิจัยได้ตามแผนงานและบรรลุวัตถุประสงค์ ร้อยละ 52.7 ดำเนินงานวิจัยไม่เป็นไปตามแผนงาน แต่บรรลุวัตถุประสงค์ ร้อยละ 35.7 ดำเนินงานวิจัยเป็นไปตามแผนงาน แต่ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ ร้อยละ 7 และดำเนินงานวิจัยไม่เป็นไปตามแผนงานและไม่บรรลุวัตถุประสงค์มีร้อยละ 4.6

5. นักวิจัยส่งรายงานวิจัยตามกำหนดเวลามีเพียงร้อยละ 20.2 สาเหตุที่ส่งล่าช้า ซึ่งเป็นปัญหามากที่สุด คือ นักวิจัยไม่มีเวลาเนื่องจากภาระงานสอน งานบริหาร และงานบริการวิชาการ สำหรับ งานวิจัยไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้ และทำวิจัยหลายโครงการในเวลาเดียวกัน เป็นปัญหาระดับปานกลาง ส่วนสาเหตุอื่นๆ เป็นปัญหาในระดับน้อย จึงอาจสะท้อนได้ว่าการส่งรายงานวิจัย เป็นปัญหาความรับผิดชอบและวินัยของตัวนักวิจัยเองด้วย

6. ผลผลิตของโครงการวิจัยที่ได้ มากที่สุดเป็นข้อมูลพื้นฐาน ร้อยละ 40.2 เทคโนโลยีร้อยละ 23.7 สายพันธุ์พืช สัตว์ จุลินทรีย์ ร้อยละ 13.1 ฐานข้อมูล/ซอฟท์แวร์ร้อยละ 9.9 ผลิตภัณฑ์ร้อยละ 7.3 สิ่งประดิษฐ์ร้อยละ 2.9 และอื่นๆ อีกร้อยละ 2.9

7. การเผยแพร่ผลงานวิจัยที่นักวิจัยส่วนใหญ่ดำเนินการแล้ว คือ เสนอผลงานวิจัยในการประชุมวิชาการภายในประเทศ ที่กำลังดำเนินการ และมีแผนการที่จะดำเนินการ คือ ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการไทย ส่วนที่ไม่มีแผนการที่จะดำเนินการ คือ การเสนอผลงานวิจัยในการประชุมวิชาการ ณ ต่างประเทศ การเผยแพร่ทางวิทยุ โทรทัศน์ และการตีพิมพ์ในวารสารวิชาการนานาชาติ ทั้งนี้กรณีที่ไม่มีแผนการที่ดำเนินการตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ ส่วนใหญ่เนื่องจากงานยังไม่สมบูรณ์ ไม่มีเวลาดำเนินการ/ไม่พร้อม ผลงานวิจัยยังไม่เหมาะสมที่จะตีพิมพ์ มีบ้างที่ไม่สันทัดในการเขียนและไม่มีช่องทาง

8. การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ นักวิจัยส่วนใหญ่ดำเนินการแล้ว คือ ใช้เสริมการเรียน การสอน และเป็นพื้นฐานสำหรับการวิจัยขั้นต่อไป ที่มีแผนการจะดำเนินการ คือเสนอให้ภาครัฐใช้ประโยชน์ถ่ายทอดสู่เกษตรกรและผู้ประกอบการ/ภาคเอกชน ส่วนที่นักวิจัยไม่มีแผนการที่จะดำเนินการเป็นส่วนใหญ่ คือ การจดสิทธิบัตร ทั้งนี้ กรณีที่ไม่มีแผนการที่จะดำเนินการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ ส่วนใหญ่เนื่องจากผลงานวิจัยไม่สมบูรณ์ และผลงานวิจัยยังไม่เหมาะสมในการนำไปใช้ประโยชน์

9. นักวิจัยมีความเห็นว่า การบริหารงานวิจัยของสถาบันวิจัยและพัฒนามีความเหมาะสมในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.52) โดยเฉพาะในด้านการส่งเสริมตีพิมพ์ผลงานวิจัยในวารสารวิชาการนานาชาติ โดยสนับสนุนค่าใช้จ่ายและผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญภาษาช่วยปรับปรุงการเขียนผลงานวิจัย การให้นักวิจัยรับผิดชอบการเก็บใบสำคัญคู่จ่ายเอง และการให้บริการของเจ้าหน้าที่สถาบันวิจัยและพัฒนา

10. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของนักวิจัยเพื่อการพัฒนาการบริหารงานวิจัย ในด้านต่างๆ ดังนี้

10.1 ด้านนโยบายการสนับสนุนการวิจัย

นักวิจัยเสนอให้มีการกำหนดนโยบาย ทิศทางและแนวทางในการวิจัยให้ชัดเจน และมียุทธศาสตร์ในการพัฒนาสู่มหาวิทยาลัยวิจัย โดยมีการรองรับจากคณะภาควิชา สนับสนุนงานวิจัยพื้นฐาน งานวิจัยที่มีคุณค่าเชิงวิชาการ และนำไปใช้ประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศชาติ ให้โอกาสโครงการวิจัยเดี่ยว ไม่เน้นเฉพาะชุดโครงการวิจัย สนับสนุนนักวิจัยรุ่นใหม่ให้มากขึ้น และสร้างบุคลากรวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มีการให้ค่าตอบแทนนักวิจัย มีกระบวนการจัดสรรทุนวิจัยที่เปิดเผยต่อสาธารณะ ตลอดจนสร้างความร่วมมือ ในการทำงานวิจัยเพื่อลดความซ้ำซ้อน และจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างพอเพียงในการวิจัย รวมทั้งจัดหางบประมาณสนับสนุนการวิจัยจากแหล่งทุนอื่นๆ ซึ่งในการดำเนินงานควรมีผู้บริหารที่เป็นนักบริหารและนักวิจัยอาชีพ รวมทั้งมีวิสัยทัศน์กว้างไกล

10.2 ด้านการประสานงานวิจัยและพัฒนาโครงการวิจัย

นักวิจัยเสนอให้มีผู้ประสานงานประจำ

โครงการวิจัยแต่ละประเภท หรือแกนหลักในแต่ละสาขาที่มีความเชี่ยวชาญทางวิชาการและการบริหาร เพื่อประสานความร่วมมือในการทำวิจัย การประสานควรให้รวดเร็วและทั่วถึง มีการจัดทำข่าวสารประชาสัมพันธ์รายเดือน มีระบบฐานข้อมูลสำหรับสืบค้น รวมทั้งมีการแสดงข้อมูลการเสนอขอและจัดสรรทุนวิจัยให้สาธารณชนทราบ นอกจากนี้เสนอให้มีการบริการ ณ วิทยาเขตต่างๆ

10.3 ด้านการติดตามประเมินผลและพัฒนาคุณภาพงานวิจัย

สถาบันวิจัยและพัฒนาควรต้องติดตามประเมินผลโครงการวิจัยอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ปรับปรุงให้เข้มข้นขึ้น มีผู้ทรงคุณวุฒิภายในและภายนอกที่เชี่ยวชาญในสาขางานวิจัยที่ประเมิน และมีความยุติธรรม ทั้งนี้เสนอให้ติดตามประเมินผล โดยจัดให้มีการสัมมนาทางวิชาการเพื่อเสนอผลงานวิจัย นอกจากนี้เสนอให้ขยายเวลาการส่งรายงานผลการวิจัย

10.4 ด้านการเผยแพร่และนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

นักวิจัยมีความเห็นเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่เสนอให้มีการตีพิมพ์ในวารสารระดับนานาชาติ และอีกกลุ่มให้เสนอในวารสารภาษาไทย โดยเสนอให้มีการปรับปรุงรูปแบบ และเนื้อหา และเนื้อที่ของวารสารวิทยาสารเกษตรศาสตร์ เพื่อให้ได้มาตรฐานระดับนานาชาติและ สามารถรองรับผลงานวิจัยได้มากขึ้น นอกจากนี้เสนอให้มีการจัดทำฐานข้อมูลการตีพิมพ์ผลงานวิจัย และกำหนดให้นักวิจัยเสนอผลงานวิจัยในการประชุมวิชาการ ทั้งนี้สถาบันวิจัยและพัฒนาควรจะต้องเป็นหน่วยงานกลาง ในการจัดการเผยแพร่และนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

10.5 ด้านเสริมสร้างบรรยากาศทางการวิจัยและพัฒนาบุคลากรทางการวิจัย

นักวิจัยเห็นว่า ควรมีการจัดประชุม สัมมนาทางวิชาการ จัดฝึกอบรมการวิจัย มีการพบปะสังสรรค์ มีกองทุนพัฒนาบุคลากรทางการวิจัย มีกิจกรรมยกย่องผู้มีผลงานทางวิชาการ มีระบบนักวิจัยพี่เลี้ยงและคณะที่ปรึกษาทางการวิจัย ทั้งนี้นักวิจัยต้องพยายามพัฒนาตนเองด้วย

11. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพของนักวิจัยกับการส่งรายงานผลการวิจัย พบว่า นักวิจัยที่มีตำแหน่งทางวิชาการส่งรายงานผลการวิจัยได้ตรงเวลาและมากกว่านักวิจัยที่ไม่มีตำแหน่งทางวิชาการ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่านักวิจัยที่มีตำแหน่งทางวิชาการมีประสบการณ์และมีความสัดทัดในการดำเนินงานวิจัยและเขียนรายงานผลการวิจัยมากกว่านักวิจัยที่ไม่มีตำแหน่งทางวิชาการ

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

สถานภาพการบริหารและการดำเนินงานวิจัยทุนอุดหนุนวิจัยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปี 2544 มีภาพรวมสอดคล้องกับระบบการวิจัยและพัฒนาของประเทศ (ผ่องศรี, 2544) ซึ่งยังมีปัญหาในเรื่องของนักวิจัย การบริหารงานวิจัย และคุณภาพของผลงานวิจัย ได้แก่ นักวิจัยขาดความรับผิดชอบและวินัยในการทำวิจัย ภาระงานสอน และงานอื่นๆ ขาดผู้ช่วยวิจัย งบประมาณและเครื่องมืออุปกรณ์ไม่เพียงพอ ขาดการสร้างนักวิจัย ปัญหาการติดตามประเมินผลและการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ ทั้งนี้ สะท้อนด้วยระบบการบริหารงานวิจัย ซึ่งประกอบด้วยทรัพยากรการวิจัย กระบวนการบริหารงานวิจัย ผลผลิตและผลลัพธ์จากงานวิจัย และสภาวะแวดล้อม พบว่า ในด้านทรัพยากรการวิจัย อันได้แก่ บุคลากรการวิจัย งบประมาณวิจัย วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ สถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกในการวิจัยยังไม่เพียงพอ และด้วยกระบวนการบริหารงานวิจัยที่มีความแข็งแกร่งระดับหนึ่ง แต่ยังมีจุดอ่อนหลายด้านทำให้ผลผลิตและผลลัพธ์ยังไม่บรรลุผลในเชิงคุณภาพ ทั้งนี้สภาวะแวดล้อมก็มีส่วนที่เป็นปัจจัยเสริม และเป็นอุปสรรค หากได้มีการพัฒนาปรับปรุงกระบวนการบริหารงานวิจัยให้มีประสิทธิภาพและ

ประสิทธิผล จะทำให้ได้ทรัพยากรการวิจัยที่เพิ่มขึ้นทั้งปริมาณและคุณภาพ เมื่อทรัพยากรพร้อม กระบวนการบริหารงานวิจัยเข้มแข็ง ย่อมส่งผลต่อผลผลิตและผลลัพธ์ที่คุ้มค่ากับทรัพยากรการวิจัยที่ลงทุนไป ซึ่งการที่จะให้ระบบการบริหารงานวิจัยเข้มแข็ง ต้องร่วมกันพัฒนาตั้งแต่หน่วยงานระดับนโยบาย หน่วยงานบริหารงานวิจัยและตัวนักวิจัย

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ข้อมูลทุติยภูมิและปฐมภูมิ มีข้อเสนอแนะต่อฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะต่อมหาวิทยาลัยฯ

1.1 มหาวิทยาลัยฯ ควรกำหนดยุทธศาสตร์งานวิจัยเชิงรุก ตลอดจนทิศทางและแผนงานวิจัยที่จะมุ่งเน้น รวมทั้งมาตรการและกลไกนำไปสู่การปฏิบัติที่ชัดเจน

1.2 มหาวิทยาลัยฯ ควรผลักดันให้ระบบการจัดสรรงบประมาณวิจัยของชาติเป็นไปโดยเอื้อต่อการทำวิจัยของอาจารย์ นักวิจัยในมหาวิทยาลัยฯ และกำหนดสัดส่วนการสนับสนุนงานวิจัยแต่ละประเภท ตามบทบาทของมหาวิทยาลัยฯ อย่างสมดุล โดยให้ความสำคัญกับงานวิจัยที่สร้างองค์ความรู้เพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการ สร้างรากฐานทางวิชาการให้แข็งแกร่ง เสริมการเรียนการสอน อันจะนำไปสู่การผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ ทั้งนี้ควรสนับสนุนการวิจัยตั้งแต่ระดับบัณฑิตศึกษา

2. ข้อเสนอแนะต่อสถาบันวิจัยและพัฒนา

2.1 พัฒนาระบบและกระบวนการประสานและบริหารงานวิจัยให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น โดยหลักการรวดเร็ว คล่องตัว เป็นธรรม และโปร่งใส ตลอดจนสร้างเครือข่ายงานวิจัยภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยฯ เพื่อพัฒนาโครงการวิจัยในลักษณะเชิงบูรณาการ และโครงการวิจัยขนาดใหญ่ (mega project) โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ใช้ผลงานวิจัย

2.2 แสวงหาทุนวิจัยเพิ่มเติมและจัดเตรียมทีมวิจัยเชี่ยวชาญสาขาต่างๆ ให้พร้อมสำหรับการประมูลแข่งขันรับงานวิจัย/ที่ปรึกษาจากภายนอก

2.3 พัฒนาระบบและกระบวนการการติดตามและเก็บรวบรวมข้อสนเทศทางการวิจัยอย่างต่อเนื่องตลอดจนเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรต่างๆ ภายนอกมหาวิทยาลัยฯ เพื่อแลกเปลี่ยนเชื่อมโยงข้อสนเทศทางการวิจัย รวมทั้งมีการจัดทำและบอกรับฐานข้อมูลเฉพาะเรื่อง/สาขา ให้เพียงพอต่อความต้องการของนักวิจัย และบริหารจัดการให้เกิดการใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวางและคุ้มค่า

2.4 พัฒนาระบบแรงจูงใจในการทำวิจัย ในรูปการให้ค่าตอบแทนนักวิจัยหรืออื่นๆ เพื่อให้อาจารย์นักวิจัยสร้างสรรค์ผลงานวิจัยที่มีคุณภาพ และส่งรายงานผลการวิจัยตามกำหนดเวลา

2.5 ดำเนินการติดตามประเมินผลโครงการวิจัยอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง ปรับกระบวนการและมาตรการในการติดตามประเมินผลให้เข้มข้นขึ้น สามารถควบคุมคุณภาพ และวัดผลได้ในเชิงผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบ

2.6 ส่งเสริมและสนับสนุนให้นักวิจัยตีพิมพ์ผลงานวิจัยให้มากขึ้น ตลอดจนให้มีกลไกและกระบวนการพิจารณาขยายผลโครงการวิจัย เพื่อการพัฒนาผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม

2.7 ให้มีแผนสร้างและพัฒนาบุคลากรทางการวิจัยทุกระดับที่ชัดเจน โดยพัฒนาผู้บริหารชุดโครงการวิจัยพัฒนาขีดความสามารถของนักวิจัย และสร้างนักวิจัยใหม่ ตลอดจนพัฒนาระบบผู้ช่วยวิจัย สนับสนุนให้มีทุนผู้ช่วยวิจัยหรือมีการจ้างนิสิตช่วยงานในโครงการวิจัย เพื่อพัฒนาบุคลากรทางการวิจัยตั้งแต่ระดับอุดมศึกษา

2.8 รณรงค์ส่งเสริมจรรยาบรรณนักวิจัย และสร้างวัฒนธรรมวิจัยในมหาวิทยาลัยฯ รวมทั้งบรรยากาศทางการวิจัยในมหาวิทยาลัยฯ โดยการจัดประชุม สัมมนาทางวิชาการ และกิจกรรมเสริมสร้างงานวิจัยให้มากและต่อเนื่องขึ้น เพื่อเป็นเวทีในการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์จากงานวิจัย

และเกิดประชาคมวิจัย

3. ข้อเสนอแนะต่อนักวิจัย

3.1 นักวิจัยควรจะต้องปฏิบัติตามแนวทางจรรยาบรรณนักวิจัย ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติกำหนดโดยเฉพาะอย่างยิ่งในข้อที่ให้ตระหนักถึงพันธกรณีในการทำวิจัยตามข้อตกลงที่ทำไว้กับหน่วยงานสนับสนุนทุนวิจัย

3.2 นักวิจัยควรเลือกทำโครงการวิจัยที่พร้อมและตรงตามสายเชี่ยวชาญ โดยวิจัยอย่างต่อเนื่อง ลึก สร้างความเชี่ยวชาญเฉพาะ จากเล็กสู่ใหญ่ และติดตามสถานการณ์ความก้าวหน้าทางวิทยาการในระดับประเทศ และโลกอย่างต่อเนื่อง

3.3 นักวิจัยอาวุโสควรถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์แก่นักวิจัยรุ่นใหม่ และร่วมกันสร้างทีมวิจัยและเครือข่ายการวิจัย

3.4 นักวิจัยควรให้ความร่วมมือกับสถาบันวิจัยและพัฒนาในการให้หรือปรับข้อมูลเพื่อให้ฐานข้อมูลงานวิจัยมีความสมบูรณ์ และเป็นปัจจุบัน

3.5 นักวิจัยควรนำเสนอผลงานวิจัยและตีพิมพ์ในวารสารวิชาการภายในประเทศ และนานาชาติ ตลอดจนพัฒนาผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

เอกสารอ้างอิง

ภัทรา ชูวาธิวัฒน์. 2541 *คู่มือทุนอุดหนุนวิจัยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.* กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยและพัฒนาแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ผ่องศรี บุญญสิริกูล. 2544. *ระบบการวิจัยและพัฒนาในภาครัฐ อุดมศึกษาและเอกชน สถานภาพและปัญหาของระบบตามระดับและลำดับความสำคัญของปัญหา.* กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ